

Eesti Kirjandusmuuseum
EKM Teaduskirjastus

56. Kreutzwaldi päevade rahvaluulepäev

**Pühendatud Kalle Kasemaa
70. sünnipäevale ja
usundiloo uurimisele**

Teesid ja ajakava

20. detsember 2012
Tartu

EKM Teaduskirjastus

Koostaja: Mare Kõiva

Toimetaja: Asta Niinemets

Küljendus: Diana Kahre

ISBN 978-9949-490-42-4 (trükis)

ISBN 978-9949-490-43-1 (pdf)

Copyright: autorid 2012

Perspektivistlik kosmoloogia Hiinas

Erki Lind

Klassikalistele mõistetele animism ja totemism, mis kirjeldavad inimese suhet kosmose ja teiste olenditega, on antropoloogias lisandunud perspektivism. Mõiste pärineb Eduardo Viveiros de Castro (1998) teooriast, mis kirjeldab Amazonase piirkonna indiaanlaste kosmoloogia ja antropoloogia iseärasusi, käsitledes ideid, kuidas inimesed, loomad ja vaimud näevad ennast ja üksteist. Perspektivismi puhul näevad inimesed normaalsetel tingimustel ennast inimestena, loomi loomadena ja vaime vaimudena. Mis asja eriliseks teeb, on aga see, et inimestena näevad ennast ka loomad ja vaimud. Nad on endi silmis antropomorfsed olendid, kes elavad külades ja majades, kogevad oma kombeid kultuurina ja näevad oma toitu inimeste toiduna. Sellele vastavalt nähakse ka teisi olendeid sõltuvalt nende tähtsusest oma liigi suhtes, eelkõige saakloomade ja kiskja suhetest. See tähendab, et ulukite silmis on inimesed vaimud või kiskjad (nt jaaguarid), samal ajal kui jaaguarite või vaimude meelest on inimesed saakloomad, nagu näiteks pekaarid.

Perspektivism võib osutada oluliseks inimeste ja vaimude suhete ning inimkeha kontseptsioonide mõistmisel ja seletamisel ka palju laiemalt kui vaid Amazonase piirkonnas või küttide-korilaste kultuurides.

Kuna klassikalise Hiina kosmoloogiat iseloomustavad muutused ja sujuvad üleminekud ning mütoloogiat kirev vaimudemaailm, sobib Hiina hästi võrdluse aluseks. Lähemalt võetakse vaatluse alla *Zhuangzi* ja Wu Chengeni *Teekond Läände*. Need tekstid pärinevad erinevatest ajastutest ja erinevatest žanritest, ühendavaks lüliks on mõlema populaarsus ja tähtsus Hiina kultuuris. Tekstid said valitud erinevad selleks, et katta võimalikult laia spektrit ja demonstreerida perspektivismi esinemist Hiinas sõltumatult ühest kindlast traditsioonist. Vaadates vaimolendite kontsepte ning inimeste, vaimude ja loomade omavahelisi suhteid ning seda, kuidas on kosmoloogia seotud inimese perspektiiviga, võib nende tekstide põhjal järeldada, et perspektivismi leidub ka eelmodernses Hiinas ja seetõttu aitab perspektivism mõista Hiina kultuuri.

Dolpo mäed ja vaimud

Aado Lintrop

Dolpo, tiibetlaste poolt nimetatud ka kui *bae yul* (peidetud maa), on Tiibeti kultuuriruumi kuuluv piirkond Nepaalis Dolpa rajooni põhjaosas, asustatud dolpodega. Kogu suur Dolpa rajoon (15% Nepaali pindalast) on raskesti ligipääsetav, ilma ühegi autoteeta. Sinna saab ainult jalgsi üle kõrgete kurude või lennutranspordiga. Väga kõrgel asuvad külad – 3900–4300 m üle merepinna. Rahvastik, keda eri andmetel on 5000–18 000, tegeleb põllundusega (peamiselt oder, kartul, madalamal ka mais ja nisu) ja karjakasvatusega. Kuna ei suudetud piisavalt vilja kasvatada, kaubeldi lõunapoolsete piirkondadega, kuhu veeti jakikaravanide abil naabruses asuvate Tiibeti soolajärvede soola ja koduümbruse mägedest korjatud ravimtaimi (kõige hinnatum neist *cordyceps sinensis*). Dolpo on tuntud ka traditsiooniliste tiibeti ravitsejate amchide ja böni kloostrite poolest. Kogu piirkond oli, üksikud tibetoloogid ja antropoloogid välja arvatud, suletud 1989. aastani. 1956. aastal külastas piirkonda tibetoloog David Snellgrove, kelle raamat *Himalayan Pilgrimage* on olnud allikaks mitmetele teistele kirjatöödele.

Budismi-eelses Tiibetis austati mägesid. Mõnede allikate kohaselt oli Tiibetis neli suurt mäejumalat: *yar lha sham po* Kesk-Tiibetis, *nyen chen tang lha* põhjas, *ku lha ri gya* lõunas ja *vö dé gung gyel* samuti lõunas. Lisaks neile veel viis tähtsamat mäejumalat. Koos nimetati neid *si pa chak po lha gu* – üheksa jumal-loomat. Lisaks leidis hulgaliselt väiksemaid jumalaid. Mäejumalad ja gunesid üldjoontes kaheks – heasoovlikud elasid piirkonnas, kus oli palju põllu- ja karjamaid ning vett, pahatahtlikud aga elasid inimasustusest kaugel või piirkondades, kus polnud põlluharimiseks ja karjakasvatuseks sobivaid tingimusi.

Mägedega seotud vaime austati ka Dolpos. Sellest tunnistavad tänaseni pühaks peetavad mäed: Shel Ribo Drugdra – Draakoni-mõirge Kristallmägi, Bantshang Kulha Palsang – Hiilgav Õpetaja Ase, Tiserongi mägi ja Buddha mägi. Ettekandes käsitlen peamiselt Kristallmäega seotud pärimust.

Matasaburo. Maailmalõpp Jaapanis 1664. aastal

Mare Kõiva

Kultuuri ja teaduse hübriidiseerumise olukorras mõjutavad meedia ja teadlaste eksperthinnangud tänases ühiskonnas ringlevaid arvamusi, uskumusi, folkloori ja stereotüüpe. Pseudoteadus ja selle alavormid kasutavad teadusele omaseid võtteid. Riskinarratiivide uurija Gaspar Mairal juhhib tähelepanu maatriksitele, narratiivi tekstuurile, mida kasutab meedia võimalikest ohtudest ja katastroofidest rääkides:

Seetõttu on narratiivi tekstuur kergelt teadusega pikitud, sealhulgas arvandmetega nagu temperatuur, mida saab täpselt mõõta, ning täpsete viidetega keemiale. Need ja teisedki omadused aitavad luua riskinarratiivide ajakirjanduslikku prototüüpi lausa sel määral, et ajakirjanduse allikad on otseselt seotud katastroofide ja epideemiatega kirjeldustega, mille usutavuse alustalaks on teaduslik info (Mairal 2008).

Maailmalõpu teema ja vastandlikud tõlgendused vallanduvad iga silmaga nähtava komeedi puhul. Harukordse võimaluse jälgida, missugused ettekujutused, hirmud ja uskumused aktiveeruvad ja kui mõjukad nad olid, saame 1660. aastatel jaapani poisi Matasaburo kirjutatud päeviku vahendusel. Detailsete komeedi liikumist kujutavate jooniste ja kogukonna igapäevaelu ning suhtumisi peegeldavate sissekannetega päevik vahendab kogukonnas toimuvat. Igapäevaelu taustal vormuvad riskinarratiivid jt folkloorsed jutukategooriad. Paljuski iseloomustab riskijutte ja -uskumusi kuulujuttudele sarnanev sotsiaalne dünaamika ja võime transformeeruda sootsiumi igapäevast rütmi häirivaks paanikaks. Huvitav on aga ka huumori mitmevarjundiline diskursus, mis läbib ärevaid aegu ja maailmalõpuendeid.

Glastonbury kloostri lood

Tiina Sepp

Barry Taylor on Glastonburys elanud juba üle 30 aasta, ta on Palverändurite keskuse asutaja ja raamatu *Pilgrim in Glastonbury* autor. Tema on üks neist, kes suhtleb Glastonburys elanud munkade hingedega. “Ma tean mitut munka nimepidi ja nad vastavad mulle alati, kui ma neilt nõu küsin,” ütles Barry.

Oma ettekandes räägin Glastonbury kloostriiga seotud pärimusest.

Edela-Inglismaal asuvast Glastonburyst õhkub väge ja müstikat, linna kohal lasub võimas *genius loci* – kohavaim, mis ei jäta kedagi puudutamata.

Pinnas kloostri rajamiseks oli väga soodne, sest legendi järgi läks Arimaatia Joosep varsti pärast Jeesuse ristilöömist Glastonburysse ja rajas sinna Inglismaa esimese kristlaste koguduse. Keskajal oli Glastonbury Abbey Inglismaa suurimaid, jäädes alla vaid Westminster Abbeyle.

Pärast 1184. aasta laastavat tulekahju vähenes kloostrit külastavate palverändurite arv järsult, mis viis mõistagi majandusliku olukorra halvenemiseni. 1191. aastal avastasid Glastonbury mungad kloostri surnuaialt kuningas Arturi ja tema kuninganna haua. Kõigile teadmata olid kristliku maailma ühe kõige kuulsama rüütli säilmed lebanud seal ligi kuus sajandit.

Lõpust räägitakse Glastonbury kloostris palju enam kui algusest. Lõpp on muidugi ka palju paremini dokumenteeritud, kloostri algusaastad on looritatud salapäraga. Hirmus lõpp saabus siis, kui Henry VIII, keda siin üldiselt ei nimetata nimepidi, vaid kutsutakse paksuks neurootiliseks süfliitikuks, reformatsiooni käigus kloostrid laiali saatis, varad endale krahmas, mungad hukata laskis või pagendusse saatis. Pärast rüüstamist jäid suursugused hooned unarusse ja hakkasid vaikselt lagunema. Sellele aitasid märkimisväärselt kaasa kohalikud elanikud, kes kasutasid kloostrihooneid kivimurruna. Glastonbury klooster püsis kauem kui enamik Inglise kloostreid. Räägitakse, et mungad, keda oli ette hoiatatud teistes kloostrites toimuvast rüüstamisest, toimetasid osa juveele ja reliikviaid kindlasse kohta. Nad võisid sama teha ka väärtuslikumate raamatutega, mis võivad ühel heal päeval

ehk välja ilmuda mõnest vanast lossist topeltseina tagant, oletab arheoloog James Carley.

Pärast seda, kui anglikaani kirik 1907. aastal kloostrivaremed ära ostis, alustati seal väljakaevamisi, mille etteotsa määrati arhitekt ja arheoloog Frederick Bligh Bond. Tema töö oli kahtlaselt edukas ja peagi selgus, et teda aitavad töö juures ebatavalised abimehed – ammu surnud munkade hinged ütlevad talle, kus kaevata ja jagavad lahkelt seletusi. Teated olevat saadud automaatkirjutamise käigus. Kui kirikutegelased tema tegevusele jälile said, pandi Bligh Bondile sulg sappa.

Nõid, hull või pühamees – karjuse rollist metsavööndi kultuuriruumis

Madis Arukask

Ettekanne käsitleb Põhja-Euroopa metsavööndi karjuse ühiskondlikku rolli ning selle erinevaid väljendusi usundilises folklooris. Vaatluse all on ennekõike Põhja-Venemaa ruum, koos sealelavate läänemeresoome rahvaste traditsioonilise kultuuriga. Karjuse kuju tuleb iseloomulikult esile kevadise karja väljalaskmisega seotud rituaalikirjeldustes, samuti eluloolises jutustamises esinevates isikukesksetes mälestustes ja konstruktsioonides. Tähelepanu väärib karjus ka kohalike pühapaikadega seotud pühakute ja/või ikoonide ilmumisega seotud legendides.

Vastavalt karjuse tööga seotud maagilisele kokkuleppele kehivad talle perioodiliselt mitmed iseloomulikud looduse, seksuaalsuse, vere ja ühiskondliku käitumisega seotud tabud. Sellest tulenevalt võib ka tema rollikäitumises märgata jooni, mis panevad mõtlema tema kohale üldises rahvausundilises süsteemis. Näib, et arhetüüpselt on karjus olnud eri sfääride vahelise läbikäimise tasakaalustaja ja kontrollija, kelle ülesandeks on ühtlasi olnud ka inimühiskonna käitumise teatav korrigeerimine. Vastavalt taustsüsteemile võib temas ära tunda erinevaid rolle, millele on argielu vaatenurgast iseloomulik omalaadne staatilisus.

Paröömiline grafiti – kommunikatiivsed ja sotsiokultuurilised kontekstid

Piret Voolaid

Ettekandes on vaatluse all paröömiline aspekt rohkem kui 200 grafititekstis, millest enamik on jäädvustatud Tartu linnaruumist alates 2011. aasta jaanuarist. Paröömiliseks nimetan grafitit, mille autor on oma sõnumi edasiandmisel rakendanud ütlusi vanasõnalistest mõtteüldistustest (sh klassikalised vanasõnad, nende modifikatsioonid ehk nn antivanasõnad) ja aforistlikest autoritsitaatidest kuni humoristlike ja mahlaka kujundlikkusega lendlausete, loosungite, käibefraasideni välja. Paröömilisele loomusele viitavad grafititekstide süntaktilised vormimallid, aga ka traditsiooniliste rahvatarkustega sarnased eesmärgid mõtestada argikogemusi. Lisaks vormilisele liigitamiskatsesele otsin vastust küsimusele, milliseid sisulisi sotsiokultuurilisi eesmärke täidab paröömika tänavagrafitis kui (sageli seaduslikult vandalismiks peetavas) kommunikatiivses kultuurinähtuses.

Varasemad uurijad on grafiti ja paröömika kokkupuutepunkte käsitlenud mitmeti: grafiti ja vanasõnade seoseid on kirjeldatud poliitilisest rõhuasetusest (Tillman 1990, Williams 1991, Rolston 1995, Mieder 2004), grafitit on vaadeldud kui esmajoones üht rikkalikku vanasõnaparoodiate allikat latrinaalias ehk tualetigrafitis (Dundes 1966, Nierenberg 1994), Poola seinatarkusi on uuritud keelelisest, semantilisest, huumoriteoreetilisest jm aspektist (Szpila 2009, 2011, 2012) jne. Tartu tänavagrafiti näitel kesken-
dun kommunikatiivsusele, rõhuasetusega grafiti dünaamilisel ja varieeruval iseloomul, mille järgi autoritevaheline suhtlus on üks tänavakunsti võtmelemente – tekstid ei ole fikseeritud, vaid avatud nii teistele autoritele kui ka passiivse mööduja tõlgendustele. Vastavalt soovile saab igauks konkreetsele grafititekstile lisandusi teha, tekkinud dialoog võib pidevalt muuta teksti semantilist välja. Vanasõna (ütluse) vormi võib selles suhtlusprotsessis käsitleda ka metalingvistilise koodina autori ehk adressandi ja vastuvõtja ehk adressaadi vahel. Sõnumi mõistmiseks on tarvis tunda ühist (kultuuri)konteksti, sõnumi edastamiseks autorile ja vastuvõtjale ühise koodi (keel ja nt ütluse või vanasõna vorm) olemasolu ning sõnumi üleandmine toimub grafiti füüsilises esinemispaigas ena-

masti asünkroonselt, ilma et autor ja vastuvõtja pruugiks kunagi kohtuda.

Paröömiline lähenemisviis eeldab küll (vanasõna- või mõnes muus sententsiaalses ütlusvormis) verbaalse teksti esiletõstmist koguteosest. Samas on laiemas sotsiokultuurilise tähenduse ja tõlgenduse andmisel olulised nii visuaalsete vahenditega edastatav teave kui ka kogu sotsiaal-kommunikatiivne kontekst (s.o kes loob kellele, kus, millal, mis põhjusel ja milliste sündmuste ajal, milline on vastuvõtja kultuuriline potentsiaal grafiti tõlgendamisel, grafiti suhted kultuuri teiste valdkondade ja teiste kunstiliikidega).

Sisulisi liigendusi kokkuvõtvalt resümeerides on (paröömili-sele) grafitile iseloomulikud teemad poliitika ja valitseva võimu kriitika, ideoloogiad ja religioon, ühiskond, elustiilid, kool, seks, alkohol, narkootikumid ja eraelusfäärid. Paröömiline tekst aitab täita grafitilooja inimlikke, filosoofilisi, sotsiaal-poliitilisi jne eneseväljenduslikke, mõnikord väga kriitilisi, agressiivseid ja protestimeelseid pürgimusi. Paröömikale omane hea aforistlik vorm, poeetiline väljenduslaad – heakõla, riim – võimaldab loomingulist lähenemist ja sobib sõnumikeskses grafitis vahendiks, mille abil kuulutada ümbritsevale oma tõe, platvorme, meelsust ja uskumusi ning mõjutada maailma. Nagu ütleb ka Tartus Kroonuaia silla all 1997. aastal leidunud (paröömiliseks grafitiks kvalifitseeruv) seinamaaling, mis kujutas aerosoolpudeligrafitikunstnikku kirjutamas sententsi *In graffiti veritas*.

Ettekanne valmis projektide SF0030181s08, ETF8137 ja ETF8149 toel.

Eesti mõistatuste andmebaas

Arvo Krikmann

Eesti mõistatuste andmebaas on rajatud Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnas. Baasi aluseks oli 2800 Word 7.0 formaadis andmetabelit, mille põhjal toodeti akadeemilise väljaande *Eesti mõistatused* (edaspidi: EM) põhiköidete I (2001) ja II (2002) käsikiri.

Andmebaas on kasutatav kolmes variandis:

- 1) **“koondlugemik”**, mis esitab 95 751 eesti mõistatusteksti kirjed 1000 kirje pikkuste osadena EM I–II tüüpide ja tekstide järjekorras ning võimaldab otsinguid ainult brauseri vahendite abil (<http://www.folklore.ee/moistatused/lugemik/index.php>);
- 2) nn **tavaversioon**, mis peab silmas laiemat kasutajaskonda ning võimaldab päringuid ja tulemuste järjestamist mõistatuste tekstist ja lahendist pärit leksikaalsete elementide põhjal, mõistatuste kogumiskoha (kihelkond, maakond) ja -aja ning koguja nime järgi üksikult või omavahel kombineeritult (<http://www.folklore.ee/moistatused/common/index.php>);
- 3) nn **täisversioon**, mis on mõeldud folkloristidele jt professionaalsete huvidega kasutajatele (<http://www.folklore.ee/moistatused/advanced/index.php>).

Täisversioon võimaldab ID-üksuste päringuid kõigi lähtetabeleis sisalduvate väljade ja nende konjunktsioonide põhjal:

- kirje **ID-number** või numbrite list;
- EM-i trükiväljaande **tüübinumber** või numbrite list;
- **redaktsioon** (st omavahel sarnaste tekstide rühm) EM-i vastavas tüübis;
- kirje **staatus EM-is** (tsiteeritud / tsiteerimata / tiiteltekst);
- mõistatuse **tekstist** ja **lahendist** pärit leksikaalsed elemendid (vabajärjenditena või täissõnadena);
- **päritolukoht** (kahes variandis: kihelkonna- või maakonnalühendite järgi või rippmenüüst valitavate maakondlike vm suuremate territoriaalüksuste kaupa);
- üleskirjutamise või trükis ilmumise **aasta(d)** (täpselt või vahemikena või *post quem* või *ante quem*);
- **koguja(te) nimed** (vabajärjenditena või täissõnadena);

- **allikaviidad** (vabajärenditena või täissõnadena);
- **kontaminatsiooniliste** üksiktekstide (st kahe või enama tüübi algsel liidete) tüübinumbrid ja redaktsioonitähised või tüübiliidete terviknimistu rippmenüüst;
- EM-is toodud **võrdlused** sarnasust või sugulust ilmutavate tüüpide, tekstirühmade või üksiktekstide vahel või täisnimistutena rippmenüüst “Liited ja võrdlused”.

Mitmetelt väljadelt on võimalik teha päringuid konjunktiivselt (“see **JA** too”) või disjunktiivselt (“see **VÕI** too”), näiteks:

- teksti- või lahendiväljast täissõnade või vabajärenditena “koer + kass” või “koer | kass”;
- kogujaväljast täissõnadena “Sarv + Veskisaar” või “Sarv | Veskisaar” või vabajärenditena “I. Sarv + E. Veskisaar” või “I. Sarv | E. Veskisaar”;
- otsing “H II | E | ERA II” allikaviitade väljalt annab vastuseks kirjed, mis pärinevad Hurda kogu II seeriast või Eiseni kogust või ERA kogu II seeriast.

Sellest keerukamat otsinguloogikat andmebaas ei võimalda.

Päringutulemusi on võimalik **järjestada** kahel tasandil enamiku otsinguväljade järgi (ID- ja tüübinumbrid, tekst, lahend, kohalühend, aasta(d), koguja, allikaviit).

Lahendi-, koha- ja kogujarea päringuoptsioonide hulgas on veerg “**Välista tühjad**” – see võimaldab välistada päringust ilma lahendita kirjanekud ja/või dubletseid ja omaloomingulisi tekste esitavad kirjed ja/või mõned liigid tüübiliidetest või -võrdlustest.

Rahvaehtsad kirjed ilmuvad päringutulemusesse mustas kirjas, tekstoloogilistel põhjustel toodud dubletid ja omalooming helesinises kirjas, EM-tüübiviitlite kirjed vastavalt mustas või helesinises *bold*-kirjas.

Teksti- ja lahendivälja otsijärjendid on päringutulemuses kollase värviga esile tõstetud.

Päringusüsteem on läbinisti tõstutundetu.

Täisversioon mõõdab päringuvastuse suuruse: loendab selles esinduvate kirjete hulga (või rahvaehtsate kirjanekute hulga, kui geograafilise päritoluga kirjed on otsingust välja lülitatud), mõistatustüüpide hulga ning tüübinumbrite loendi (vt “Arvandmed tabelina: Tüübiloend”).

Vastuse teksti- ja tüübistatistika on seotud ka geograafilise (kihelkondliku) leviku andmetega (vt “Arvandmed tabelina: Tekstihulk” ja “Arvandmed tabelina: Tüübihulk”).

Samuti on neid levikuandmeid võimalik vaadelda graafilises projektsioonis – arvandmete, nelinurksete ikoonide või hele-tumedamaks varjutatud värvipindadena vastuskirjete geograafilist päritolu näitavatel levikukartogrammidel.

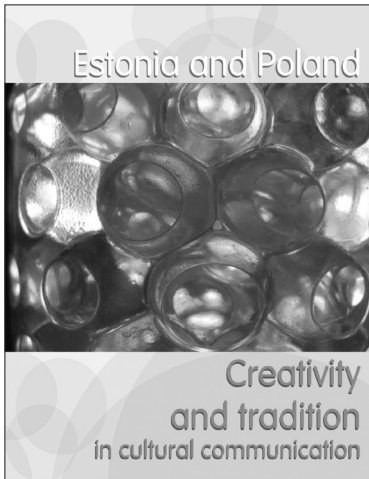
Andmebaasi juurde kuulub veel rida abimaterjale:

- 1) põhimõtteliselt **kogu EM I-II trükiversioonis leiduv teave** (vt lähemalt lingist http://www.folklore.ee/moistatused/em_lugemik/index.php);
- 2) **lahendite temaatiline register** (<http://www.folklore.ee/moistatused/lahendid/index.php>);
- 3) Eesti **kihelkondade kontuurkaart** kihelkonnalühenditega (<http://www.folklore.ee/moistatused/index.php?id=kaart>);
- 4) mõistatuste andmebaasi suhtes autonoomne üldotstarbeline **kartograferimismasin** (<http://www.folklore.ee/moistatused/kaardimasin/index.php>).

Nimetatud kaardistaja toodab kihelkondliku täpsusega leviku-kaarte mistahes folkloorsete, etnograafiliste, dialektoloogiliste vm nähtuste kohta ning võimaldab:

- kanda ühele kartogrammile kuni 5 eri nähtuse levikuandmed ja tähistada need erineva kuju ja värviga kaardimärkidega;
- esitada üksiknähtuste sagedusi ~ hulki eri kihelkondades värvitoonide heleduse-tumeduse kaudu ja numeraalselt, ning selliseid kartogramme siluda;
- sisestada arvandmeid käsitsi või kleepida neid “peistikastidesse” mistahes tabeliformaati tundva programmi failidest (Word, OpenOffice, Notepad, Excel, Statistica vm), kus nad on esitatud kaardistaja jaoks õigesti äratuntaval viisil (106 kihelkonnarida, sh kihelkondliku üksusena käsitatav Setumaa, alfabeetilises järjekorras);
- varustada kartogramme vajalike legendidega ning väljutada tehniliselt korralikke avaldamiskõlblikke must-valgeid või värvilisi tulemeid.

Esitletavad väljaanded

Estonia and Poland: Creativity and tradition in cultural communication. Volume 1: Jokes and their relations
[Eesti ja Poola: Loovus ja traditsioon kultuurilises kommunikatsioonis. Osa 1: Anekdoodid ja lähizanrid]. Toimetajad Liisi Laineste, Dorota Brzozowska ja Władysław Chłopicki. Tartu: ELM Scholarly Press 2012.

Raamat, mis sisaldab kaheksat artiklipaari eesti ja poola teadlastelt, keskendub postsotsialistliku

regiooni kultuuritekstidele (eelkõige anekdootidele ja sellega seotud žanritele). Siinses uurimismaterjalis on nähtav samaaegne globaliseerumine ja lokaliseerumine: ühest küljest avatus välismõjudele (eelkõige anglo-ameerika kultuuriruumile), teisalt püüd defineerida endale ainuomane, selgelt kohaliku värvinguga stiil või omapära mistahes žanris. Postsotsialistlik kontekst, kus nii poliitilised, sotsiaalsed kui ka kultuurilised muutused on toimunud suure kiirusega, pakub suurepärasest keskkonda kultuuri-protsesside (sh folkloori puutuva) jälgimiseks. Uudsed impulsid ja loovus tutvustavad pidevalt uusi teemasid, žanreid ja tekste, kuid folkloor muutub selle keskel kõigele vaatamata aeglaselt, kajastades iganenud arusaamu ja stereotüüpe ka aastakümneid, kui esiplaanile on tegelikult kerkinud uued teemad, uskumused ja hoiakud.

Mäetagused 52

Nagu kogumikus *Estonia and Poland: Creativity and tradition in cultural communication*, kajastub ka Mäetaguste 52. numbris Eesti ja Poola huumoriuurijate koostöö. Nii mõnigi artikkel on eestindatud eeltuvustatud kogumikust, kuid leidub ka käsitlusi, mida kogumikus pole.

Folklore: Electronic Journal of Folklore 52

Folklore 52. number on suulise ajaloo erinumber pealkirjaga *Pii-rid ja elulood* (külalistoiimetajad Tuulikki Kurki ja Kirsi Laurén), milles ilmuvad Soome ja Eesti teadlaste koostööprojekti artiklid.

Tiiu Jaago keskendub kultuuripiiride avaldumisele eluloolises ja kultuurilises kontekstis, kirjeldades erinevate kultuuride mõju inimese elus ja enesetunnetuses, Kirsi Laurén uurib vanemaegade soomlaste suhtumist Soome-Vene riigipiiri ja elu piirialadel. Tuulikki Kurki keskendub Soome kirjanikule Taisto Huuskosele ja tema biograafilisele romaanile *Laps' Suomen*, milles autor kirjeldab oma põgenemist Nõukogude Liitu ja elu seal. Anne Heith kirjeldab, kuidas võivad sisekolonialismi kogemused väljenduda kirjanduses, analüüsides Bengt Pohjase luuletust *Rättipäät*.

Lisaks artiklitele sisaldab piiridele ja elulugudele pühendatud teemanumber ka kaks ülevaateartiklit, mis on pühendatud piiridele filmi kontekstis. Lisaks nendele on numbris Tuulikki Kurki ja Kirsi Laurén'i intervjuu professor Stephen Wolfe'iga, kellel on tähtis roll piiride uurimisel, ning Tiina Suopajarvi ülevaade raamatust *Tekstien rajoilla: Monitieteisiä näkökulmia kirjoitettuihin aineistoihin* (Teksti piiridel. Multidistsiplinaarsed vaated kirjutamisele), mis kirjeldab uurimisprotsessi erinevate nurkade alt.

Ajakava

20. detsember

11–13

Perspektivistlik kosmoloogia Hiinas – *Erki Lind*

Dolpo mäed ja vaimud – *Aado Lintrop*

Matasaburo. Maailmalõpp Jaapanis

1664. aastal – *Mare Kõiva*

Glastonbury kloostri lood – *Tiina Sepp*

14–15.30

**Nõid, hull või pühamees – karjuse rollist
metsavööndi kultuuriruumis – *Madis Arukask***

**Paröömilise grafiti kommunikatiivsed ja
sotsiokultuurilised kontekstid – *Piret Voolaid***

Eesti mõistatuste andmebaas – *Arvo Krikmann*

16–16.40

**Elu võimalikkusest teaduses ja teaduse
võimalikkusest elus – ühe füüsiku pilgu läbi –
*Jaak Kikas***

Esitlused:

**Kogumiku *Creativity and tradition in cultural
communication* I osa “Jokes and their relations”**

**Ajakirjade Mäetagused ja Folklore: EJJ
erinumbrid**